

Po 80 letech jsou Masarykovy myšlenky, i když už nehovoří k dnešku, inspirativní, ale hlavně je pro nás jeho osobnost stále morálním vzorem.

K 80. výročí smrti TGM je více než potřebné se vyjádřit, zvláště když je stále jeho osobnost nedosažitelným vzorem. Jak řekl prezident Zeman, projevila se jeho velikost ve chvíli, kdy po začátku první světové války odchází ve věku 65 let do zahraničí, aby bojoval za svůj národ. A to v době, kdy se mohl s velkou pravděpodobností domnívat, že se už nikdy nevrátí a svoje stáří prožije v cizině. Ale i jeho předchozí aktivity na obranu Žida Hilsnera, proti rukopisným falsům, proti alkoholismu a sebevraždám je nutno považovat za vysoce morální a při představě, že by se tak někdy choval některý z našich politiků nebo vůbec veřejných osobností, se musím pousmát: ze známých osobností NIKDO takový není. Takové sebeobětování pro společnost v dnešní době nenajdeme.

Masaryk v rámci své doby

Masaryk se ocitá uprostřed zápasů své doby, které mají dvě roviny. Jedna je národní a druhá je sociální. Obě jsou velmi napjaté. Masaryk obě roviny spojuje. Říká: „Otázka česká je především otázkou sociální.“ Dnes by mu to mohli liberálové vyčítat, zahrnout ho do souboru socialistů apod. Tenkrát to ovšem tak nebylo. Nebylo možno přehlédnout bídu většiny lidí, špatné zacházení s pracujícím člověkem apod.

Můžeme namítat, že civilizace se vyvíjela především na rozdílech v bohatství, že bez něj by nebyl pokrok a dnešní sociálně uspokojující stav. Také lze namítat, že už tehdejší pokrok ve zdravotnictví a hygienických poměrech přinesl nečekaný a obrovský vzrůst porodnosti a přelidněnost, nedostatek zdrojů a nemožnost se vystěhovat v dostatečném množství do dosud nezalidněných částí světa. Ale to víme dnes. Tenkrát myslitelé obviňovali především kapitalisty, viděli rozdíly v bohatství domnívajíce se, že by umenšením bohatství buržoazie mohli pomoci pracujícímu lidu. I to nebyla dostatečně přesná idea, rozprostřením bohatství by se nikomu nepomohlo. V podstatě se tedy dá říci, že ideály té doby byly příliš idealistické, nereálné a nedomyšlené. Ale byly snad nějaké jiné?

Nikdo neměl skutečnou reálnou ideu, jak věci rychle změnit, nakonec se našla ta nejreálnější – racionalizace výroby a služeb a snížení porodnosti. To ovšem víme teprve z vývoje po válce. Předtím se to jen tušilo a jak vidět, třeba Baťa ukázal cestu daleko střízlivější a účinnější, než všichni sociální snílci. Vše by se vyvíjelo zdárně nebýt hospodářské krize ve třicátých letech. Ale to už nebyl Masaryk schopen pochopit a komentovat na úrovni. Svět se už vyvíjel bez jeho

intelektuální energie.

Masaryk přes to všechno cítil, že řešení sociální otázky není možné revolucí, možná znal podstatu problémů, které známe dnes, proto radil k práci, k drobné povznášející práci (TGM: Jak pracovat) a hlavně ke klidu, věděl, že neklid je zkázonosný. Ale stejně bylo i jemu jasné, že převratným způsobem a rychle se věci nevyřeší, že bída ještě nějakou dobu zůstane. Ve světě nebyl žádný vzor jak bídu vyřešit, komunisté stále propagovali Sovětský svaz, ale jen vyhlášením o jeho skutečném stavu mohli šířit iluze, že jeho zřízení je cesta k řešení.

Druhá rovina byla národnostní. Bylo jisté, že český národ musí mít nějakou větší samostatnost, než měl v R-U monarchii, mohlo to být nějakou formou konfederace, ale světová válka rozhodla pro samostatné státy. Masaryk bránil české Němce („Na Němce mi nesahejte!“). Udělal z nich normální menšinu v demokratickém státě. Němci nebyli schopni, zvláště po nástupu nacismu, pochopit, že se stali z privilegovaného národa menšinou, musí se učit češtinu jako druhý jazyk, a považovali to za újmu. Ale Masaryk pro ně nemohl udělat více. Menšiny v jiných demokratických státech měly jen ojediněle takové postavení jako naši Němci. Obvykle měly horší. Stát musel být jednotný a akceschopný, nemohl být rozložen.

Masarykův odkaz v dnešní době

Zatímco dnes prožíváme dobu, ve které jsou osobní a ideologické cíle prvořadé a národní ztratily hodnotu v očích současníků, v Masarykově době byla sounáležitost se společností (s národem, státem) samozřejmostí. Masaryk nebyl jediný vlastenec. Vlastenci byli téměř všichni. Masaryk byl morálním symbolem své doby a k morálce patřilo vlastenectví, zatímco dnes se morálka vytratila ztrátou hodnot přesahujících jednotlivce, hodnotou přestala být rodina, obec, vlast.....

Spory, které měl tenkrát TGM s jinými, nebyly v obsahu věci, ale v metodě – **jak být vlastencem**

? Zda

se projevuje vlastenectví ve vyhraňování se proti Židům, vymyšlením nepravdivých historických příběhů, ve vykřikování a planých projevech, nebo v práci pro vlast. Proto také se brzy s druhými usmířil, až pochopili jeho morální důvody. Prostě spor byl pouze v metodě. V tomto, snad kromě hlupáků, našel souznění s druhými.

Nepochybnost nutnosti se obětovat pro vlast

je pro jeho dobu typická a tvoří hlavní rozdíl proti dnešku.

Masaryk byl ve své době morálním symbolem, nikoliv výjimečným člověkem, on své druhy nepřevyšoval nějak významně, on je pouze reprezentoval. Bylo mnoho podobných osobností. Dnes není nikdo podobný, Masaryk by neměl koho reprezentovat, Masaryk by byl dnes ztracen na okraji společnosti, naprosto nepochopen a pokud by se angažoval, zbavili by se ho (nejspíše nějakou aférou, nějakou jeho slabostí) za jáсотu davů především proto, že chtěl po lidech práci a morálku a nesliboval jim zářné zítřky na dluh.

Dnes je na stole otázka sporu o angažovanosti za národ: Zda se vůbec obětovat, zda to stojí za to, když národ stejně zanikne, zda není lepší se zaměřit na jiné věci globálního charakteru, nahrabat peníze, užít si, usmířovat se s muslimy, kteří mají naftu a moc, a navíc jsou agresivní. Masaryk tedy promlouvá k jiné době a nemůže dnes pomoci svými myšlenkami, spíše jen svým

morálním vzorem. Masaryk se obětoval, šel do sporů a riskoval pro vlast. Tím zůstává vzorem navždy. Jen ta doba, která vlast a národ neuznává, jej může zcela vyřadit. Ta dnešní se k tomu velmi blíží.

Masaryk nechtěl násilné revoluce. Chtěl „revoluci rozumu a srdcí“. Byl pro pokojný vývoj. V R-U monarchii v něj věřil do začátku války. Když začala válka, velice rychle pochopil, že v R-U už se nic dělat nedá. Proto se pokusil o službu národu v zahraničí. Dnes je tento obrat pro mnohé nepochopitelný, protože nepochopili (nebo pochopit nechtějí) jeho dobu. Masaryk nezměnil svoje smýšlení, sloužil své vlasti dál, změnila se R-U monarchie, ta se stala vazalem Německa a sloužila jeho zájmům. Ta zradila svoje poslání chránit svoje národy před Německem, Ruskem a Tureckem, které předtím dlouhodobě plnila. Byla to zrada svých národů císařem a služba velkoněmcům, kteří už předtím rakouskou část mocnářství ovládli.

Masaryk byl eurofederalista, jak by se dnes řeklo. Chtěl z Evropy udělat federální stát. Měl ovšem tenkrát představu, jak by tento stát vypadal? Zřejmě ne. Bylo to jen přání na základě pocitu ohrožení Německem. Myslel si, že taková Evropa bude mít sílu agresivní choutky národů tlumit, že bude skutečnou federací. Samozřejmě měl podle tehdejší doby představu, že takovou federaci povede Francie. Dnes je doba naprosto jiná. Anglie odpadla, Francie hraje v Evropě od druhé světové války podřadnější housle, hegemonem se stalo právě Německo, jehož vliv chtěl Masaryk omezit.

Další rozdíl je v tom, že státy jsou hospodářsky propojené a nitky těchto hospodářských vztahů směřují do Německa, za oceán nebo do arabských pouští. V Masarykově době měl každý národ svoje hospodářství, v podstatě byl hospodářsky nezávislý, vyjma snad nějakých strategických surovin. Státy si mohly o svém osudu rozhodovat na základě svého hospodářství. Potom skutečně záleželo jen na schopnostech občanů takového státu a na přírodních zdrojích. Dnes záleží na mezinárodním kapitálu, naše schopnosti naši lidé obvykle prodávají zahraničnímu kapitálu za nízkou mzdu, mnoho schopných odchází do ciziny a zůstávají tam. Jsme v jakési pasti.

Nebezpečí federalizace vidíme velmi dobře třeba dnes na vnucování migrantů, na nekvalitním zboží v supermarketech vlastněných zahraničními firmami. Tím to jen začíná. Nesmíme mít svoje odlišné kulturní představy, musíme přijímat neomarxistické představy Bruselu. Tak si Masaryk – vlastenec určitě Evropu nepředstavoval, a to ani na začátku jakési integrace. Ale to všechno nemohl vědět, nemohl vědět, jak se Evropa změní. O globalistických myšlenkách stojících na principech hédonismu a relativismu nemohl ani tušit. Věřil v humanitu, v nedotknutelnost lidské integrity. Dovedeme tušit, co by asi řekl propagaci homosexuality, genderovému feminismu měnícímu ženu a muže ve shodného tvora, transsexualitě apod. Nemůžeme si dobře představit, co by řekl na multikulturalismus a vnucování migrantů; opravdu těžko říct. Co by řekl ztrátě národní sounáležitosti, si ovšem dovedeme dobře představit. Ale to všechno můžeme jen odhadovat na základě jeho života, určitost v tom není.

Závěr:

Chtěl bych možná někdy zpracovat, jak Masarykovy myšlenky přímo mluví k dnešku, ale to je rozsáhlé téma. Především už jejich sociální rozměr ztratil na významu. Postavení malého

národa v Evropě a ve světě má některé obecné stále platné principy, ale v podstatě vzhledem k transnacionálním ekonomickým vztahům jsou už také mimo dnešek. Česká otázka předpokládá samostatný stát, abychom mohli realizovat to, co Masaryk kdysi řekl. Ten stále ztrácíme. Slovanská otázka nemá šanci se uplatnit. Masaryk ji vyslovil v době, kdy nebyla na stole nenávisť balkánských národů. Rusko bylo jiné. Vůbec nevzal na vědomí, že by snad bolševické Rusko mohlo nějak ovlivňovat Evropu přímým zásahem, mluvil o Rusku jaksi obecně jako o čemsi vzdáleném.

Ohledně humanitního vývoje měl Masaryk pravdu. Vývoj šel posléze směrem k humanitě. Dokonce dnes jsme tak humánní, že nás to může zničit. Humanita narazila na strop. Neví se, co s ní. Máme být nekonečně humánní až k sebezničení? Otázka pro Masaryka jak šitá, ale na tu nám už neodpoví. V jeho době byla humanita potřebná. V jeho době šlo o odstranění všeobecné bídy, o léčení nemocí atd.

Masaryk v tehdejší době stál na straně pokroku, věřil v síly pokroku materiálního a sociálního. Tehdejší svět měl cíl a Masaryk byl zařazen v boji za jeho uskutečnění. Vědělo se, co je správné, co slouží humanitě a co se má dělat. Dnes se to neví. Dnešní společnost nemá cíl, bloudí bezcílně sem a tam. Ztratila všechny ideály, vymýšlí si neomarxistické nesmysly, které jsou jakýmsi „libůstkami“ rozmazlených lidí, kteří nevědí co dělat. Co by na to řekl Masaryk, nevím. Masaryk, jak ho známe, by naší době nejspíše nerozuměl. Nemá smysl spekulovat o tom, na jakou stranu by se postavil. Kompletně si Masaryka dnes nikdo přivlastňovat nemůže, výňatky z jeho díla se najdou pro každého.

Skepse dnešní doby vychází ze skutečnosti, že to co děláme špatně, podvědomě cítíme, ale nejsme schopni to zastavit. Nejsme schopni zastavit znečišťování přírody, její ničení, nadměrné čerpání zdrojů. Nejsme schopni zastavit vymírání evropských etnik, které uvolňuje prostor migraci; víme, že je to špatně, ale stále si nalháváme, že to nic není. **Žijeme v době sebeklamu**

. Masarykova doba byla v tomto jasná. Sebeklam nebyl. Co je správné a morální, každý humanista věděl. Nelze tedy převádět myšlenky z doby sebevědomí do doby sebeklamu. Z doby, kdy pravda ještě nebyla postpravdou, do doby, kdy principiální pravdu nikdo nechce slyšet.

Vlastimil Podracký